

سفرنامه‌های ترجمه شده درباره ایران

دکتر مهدی محسنیان راد*

مقدمه

در طول ۸۰۰ سال گذشته و در بستر تحولات پرفراز و نشیب تاریخ ایران، سیاحانی به کشور ما آمده‌اند و عده‌ای از آنها، پس از بازگشت به وطن، اقدام به انتشار سفرنامه خود کرده‌اند. برخی از این سفرنامه‌ها در همان اعصار به زبانهای مختلف اروپایی ترجمه و بارها تجدید چاپ شده است. مثلاً سفرنامه آدام اولتاریوس در سال ۱۶۳۹م همزمان به سه زبان انگلیسی، آلمانی و فرانسوی در اروپا منتشر شد و در سالهای ۱۶۲۷، ۱۶۵۶، ۱۶۶۳ و ۱۶۹۶ ترجمه آلمانی آن تجدید چاپ گردید. همچنین در سالهای ۱۶۵۱، ۱۶۵۶، ۱۶۵۹، ۱۷۱۹ و ۱۷۲۷ ترجمه فرانسوی آن تجدید چاپ شد و بعد به زبانهای دیگر نیز ترجمه شد. از جمله در سال ۱۹۰۹ نخستین چاپ روسی آن منتشر گردید.^۱

بی‌توجه به درجه صحت محتوای این سفرنامه‌ها، آنها تصویری از جامعه ما را پیش چشم بیگانگان گذاشتند که در واقع ریشه و منبع نگرش غربیان درباره ما محسوب می‌شود. تصویری که برای ما چندان شناخته شده نیست. اگر بخواهیم به تحقیقی جامع درباره این سفرنامه‌ها پردازیم، چند سؤال اساسی

* محقق و مدرس علوم ارتباطات.

۱. مهدی محسنیان راد، «گزارش درباره تحقیق درباره ۸۰۰ سال سفر سیاحان به ایران مجله تحقیقات جغرافیائی، سال اول شماره اول، ۱۳۶۵ صص ۲۱۴ - ۱۹۹»

مطرح خواهد شد که بی شک دو سؤال آن می‌تواند چنین باشد:
 - تعداد واقعی این سفرنامه و مشخصات نویسندگان آنها چیست؟
 - محتوای این سفرنامه‌ها کدام است؟

هنوز به این دو سؤال پاسخ کامل داده نشده است. در مورد سؤال اول می‌توان گفت که نخستین کوشش رالردکرزن^۱، نایب‌السلطنه هند، وزیر خارجه انگلیسی و روزنامه‌نگار انگلیسی به عمل آورده است. او در مقدمه مفصل کتاب خود که به فارسی با عنوان *ایران و قضیه ایران* چندین بار تجدید چاپ شده است، فهرستی از ۲۹۶ سیاح را که تا سال ۱۸۹۵ به ایران سفر کرده‌اند در جدولی خاص آورده است. به دلایل زیر می‌شد فرض کرد که جدول او، کامل و دقیق است:

۱- کرزن می‌نویسد که، به دنبال سه سال کار مداوم و مطالعه حدود ۳۰۰ سفرنامه مربوط به ایران و استفاده از همکاری افرادی چون ژنرال شیندلر، سرهنگ استوارت، سیسیل اسمیت و سِر آلفرد لیال، توانسته است آن جدول را تنظیم کند.^۲

۲- در باره دقت به کار برده شده می‌نویسد: «کتابهایی را که به زبان‌های اروپائی راجع به ایران در عرض پانصد سال اخیر تا ۱۸۹۵ نوشته شده شخصاً یکایک آنها را خوانده و یا به هر کدام مراجعه کرده‌ام... از صد ارجاعی که شده حتی یک مورد نمی‌توان یافت که شخصاً به آن مراجعه نکرده باشیم.»

اما پیگیریها و جستجوهای من، به ویژه طی سالهای ۱۳۶۳ تا ۱۳۶۶ که مسئولیت انجام تحقیقی را در این زمینه به عهده داشتم نشان داد که جدول کرزن نمی‌تواند منبعی کامل و قابل اعتماد برای پاسخ به سؤال اول باشد. در این تحقیق حداقل اطلاعاتی درباره ۶۰ سیاح است آمد که در همان مقطع مورد مطالعه کرزن به ایران آمده‌اند و سفرنامه خود را منتشر کرده‌اند، بدون اینکه در جدول کرزن نامی از آنها برده شده باشد، مانند

1. George N. Curzon.

۲. جرج. ن. کرزن *ایران و قضیه ایران*، ترجمه غ. وحید مازندرانی، تهران، مرکز انتشارات علمی و فرهنگی، ج اول، ۱۳۶۲ صص ۱۲ و ۱۳

توماس بانیستر^۱ و همراهان که در سال ۱۵۶۹ به ایران سفر کرده‌اند. آنها از مسیر تبریز وارد ایران شده و از شهرهای اردبیل، قزوین، کاشان و شیراز بازدید کرده‌اند. هدف آنان از این سفر، بررسیهای تجارتي بوده که از سوی دولت انگلیس نیز حمایت شده است. سفرنامه این سیاح در سال ۱۶۰۰م در لندن منتشر شد، و یا سفرنامه آبل پینکون^۲ که در ۱۶۵۱ در پاریس منتشر شده است و سفرنامه‌هایی دیگر.

علاوه بر آن به نظر می‌رسد که برخی از اطلاعات موجود در جدول کرزن اشتباه باشد. به عنوان مثال تاریخ سفر آدام اولتاریوس^۳ (ردیف ۶۰ جدول کرزن) سالهای ۱۶۳۷ تا ۱۶۳۸ ذکر شده در حالی که در عنوان متن روی جلد انگلیسی این کتاب سال آغاز سفر ۱۶۳۳ آمده است، یا عنوان سیاح ردیف ۱۹۷ جدول کرزن، ای کیث ابوت نوشته شده در حالی که نام صحیح سیاح کی کیث ابوت^۴ است.

برای اطمینان از اینکه این اشتباهات ناشی از ترجمه کتاب به فارسی نبوده، به نسخه اصلی چاپ قرن ۱۹ کتاب مراجعه کردم و پی بردم که موارد اشتباه و کاستیها در متن اصلی نیز هست.

تا آنجایی که اطلاع دارم برای چند جلد کتاب فهرست سفرنامه‌های موجود در کتابخانه ملی ایران به زبان‌های انگلیسی، فرانسه، آلمانی و روسی، تحقیقات ارزشمندی نیز چون رساله دکترای خانم ژان شیبانی با عنوان سفر اروپاییان به ایران، و یا کتاب ایران و جهان از مغول تا قاجار تألیف دکتر غلامحسین نوائی، مروری بر تاریخچه سفر و سیاحتگری در ایران (مسافران تاریخ) تألیف آقای مسعود نوربخش و ... نیز انجام شده که متأسفانه هیچ کدام قادر نیستند پاسخ سؤال اول ما را عرضه کنند. مثلاً در کتاب خانم دکتر ژان شیبانی از سفرنامه مشهور آدام اولتاریوس نامی نیامده است.

جستجوهای من و همکارانم در همان سالهای ۱۳۶۳ تا ۱۳۶۶ در ایران و کشورهای دیگر، منتهی به ثبت اسامی ۶۸۲ سیاح شده که تا سال ۱۹۱۴ به ایران سفر کرده و

۱. جرچ. ف. کرزن ۱۳۶۲، ص ۹.

2. Abel Pincon.

3. Adam Olearius.

4. Keith. E. Abbott.

سفرنامه منتشر کرده‌اند. ولی اطمینان دارم که ۶۸۲ عنوان مذکور در برگیرنده تمامی سفرنامه‌ها نیست.

بررسیهای اولیه نشان داد که رابطه‌ای تنگاتنگ بین اوضاع سیاسی ایران و کاهش یا افزایش تعداد سیاحان وجود داشته است. این رابطه را می‌توان در منحنی زیر که بر اساس اطلاعات جمع آوری شده اولیه تنظیم شده مشاهده کرد. در این منحنی هر یک از نقاطی که با حروف لاتین مشخص شده به شرح زیر است:

(a) شروع به مکاتبه با سلاطین اروپایی از سوی سلطان محمد خدابنده.

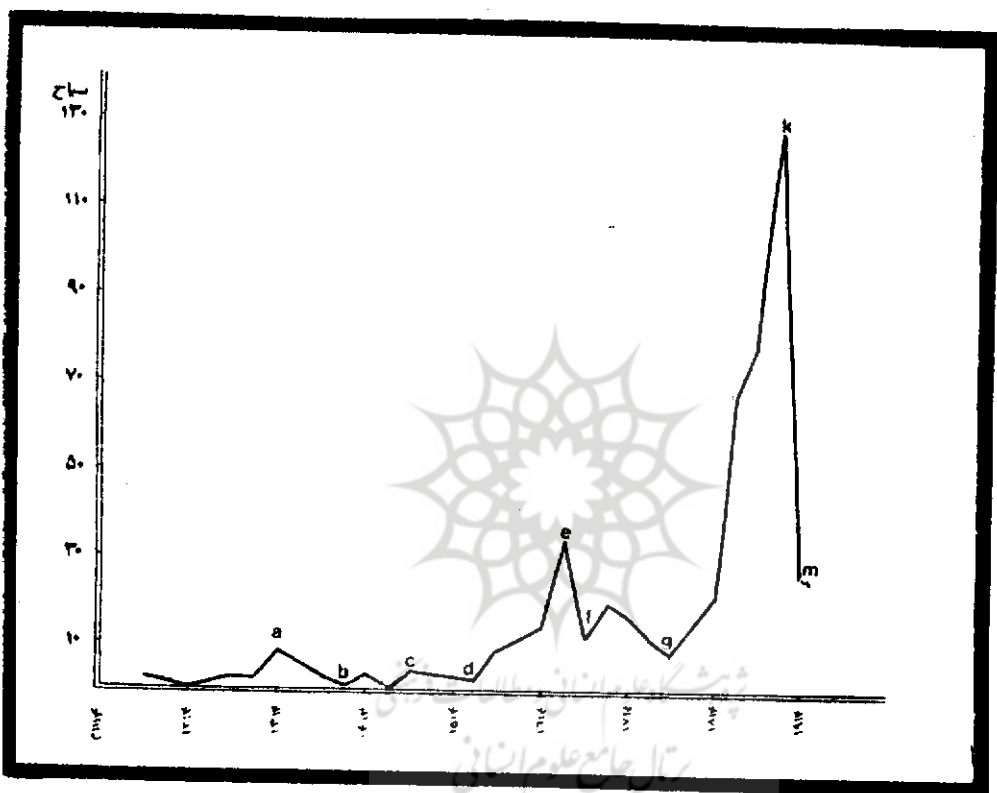
(b) وجود شرایط ملوک‌الطوایفی در ایران.

(c) دوره صفویه.

f تا g) حمله محمود افغان به اصفهان تا دوره هرج و مرج مربوط به تعیین جانشین نادر شاه افشار.

(k) قرارداد گلستان، قرارداد ترکمن چای.

(m) گشایش خط تلگرافی اروپا و ایران (خط رودس، تفلیس، تهران) و گشایش کنسولگریهای کشورهای مختلف در ایران و در واقع جایگزینی وسایل ارتباطی دیگر به جای سفرنامه‌ها.

نمودار تعداد جهانگردانی که در طول ۸۰۰ سال به ایران آمده‌اند.

مأخذ: محسنیان راد، مهدی. «گزارشی درباره تحقیق درباره ۸۰۰ سال سفر سیاحان به ایران» مجله تحقیقات جغرافیائی شماره اول، تابستان ۱۳۶۵، صص ۲۱۴-۱۹۹.

منحنی فوق می‌تواند سؤالات فرعی متعددی را به وجود آورد. این سیاحان چه کسانی بودند؟ و چرا به ایران می‌آمدند؟ و ... اما تا پاسخ دو سؤال اساسی که قبلاً مطرح شد به دست نیاید نمی‌توان به سؤالات فرعی بعدی دست یافت.

در مورد سؤال دوم که به محتوای این سفرنامه‌ها مربوط می‌شود تاکنون اقداماتی انجام شده که به برخی از تألیفهای مربوط اشاره شد. اما چنین به نظر می‌رسد که برای دستیابی به پاسخ سؤال فوق به جای استفاده از روشهای تحقیق کتابخانه‌ای و در واقع فیش برداری از متن و دسته‌بندی و نقل آنها، لازم است که متون مذکور به روشهایی سیستماتیک «تحلیل محتوا» شود که در این زمینه کوشش دانشجویان درس ۴ واحدی گزارش تحقیقی و پژوهش مستند گروه علوم ارتباطات دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی در نیمسال دوم سال تحصیلی ۱۳۷۰-۷۱ بر روی نمونه‌ای از این سفرنامه‌ها نتایج جالب توجهی در پی داشت و کارآیی این روش را برای مقصود مذکور ثابت کرد، ضمن آنکه بدیهی است استفاده از این متون مانند هر سند دیگری برای مقاصد متعدد دیگر می‌تواند دارای کارآیی باشد. ولی به هر حال چه انجام دادن تحقیقات کتابخانه‌ای و فیش برداری و چه تحلیل محتوای این سفرنامه‌ها منوط به دستیابی به پاسخ سؤال اول است. بدیهی است وقتی که حتی به شناسایی بسیاری از سفرنامه‌ها موفق نشده‌ایم، از محتوای آنها نیز بی‌اطلاع هستیم. در ضمن دستیابی به پاسخ سؤال اول الزاماً به معنای فراهم بودن امکانات برای دستیابی به پاسخ سؤال دوم نیست. چه بسا سفرنامه‌هایی که به زبانهای کمتر شناخته شده و باگوش سده‌های پیشین نوشته شده باشد که دسترسی به محتوای آن بسیار دشوار باشد. به عنوان مثال پروشاکیکو^۱ سیاح ژاپنی در آوریل ۱۸۲۱ سفرنامه خود را درباره ایران به زبان ژاپنی در ۳۲۰ صفحه در توکیو منتشر کرد. از این سفرنامه هیچ ترجمه برای زبانهای دیگر انجام نشده است و برای مطالعه آن باید به زبان ژاپنی قرن نوزده تسلط داشت. (این اطلاعات را پروفیسور ماساتاکا اوکازاکی^۲ استاد دانشگاه اوزاتی در اختیار من قرار داد.)

1. Perusha Kiko.

2. Masataka Okazaki.

گسترده‌گی موضوع، پراکندگی منابع در سراسر جهان و گویه‌های مختلف زبان سفرنامه‌ها، نشان می‌دهد که تحقیقی در این باره و حتی فقط دستیابی به پاسخ سؤال اول کاری ساده نیست و به فراهم آمدن تیم تحقیقاتی، بودجه و زمان و از مهمتر عشق به تحقیق نیاز دارد. کاری که در سال ۱۳۶۳ آغاز شد و سال ۱۳۶۶ به دلیل فراهم نبودن عامل دوم، نیمه تمام ماند.

به هر حال، به هنگام طراحی عملیات میدانی تحلیل محتوای نمونه‌ای از سفرنامه‌ها، برای دانشجویان داوطلب درس گزارش تحقیقی و پژوهش مستند این سؤال مطرح شد که چه تعداد از سفرنامه‌های بیگانگان به فارسی ترجمه شده است. جستجوهای دانشجویان در کتابخانه‌های مختلف و کتابفروشیها منتج به تکمیل اطلاعاتی شد که همکاران تحقیقاتی من در طی سالهای ۱۳۶۳ تا ۱۳۶۶ فراهم آورده بودند. همزمان با آن، آقای شهرام ناهیدی دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه امام صادق (ع) رساله خود را با عنوان «مراسم شیعه در سفرنامه‌های بیگانگان از تیمور لنگ تا انقلاب دوم مشروطه» با راهنمایی بنده دنبال می‌کردند که ضرورت داشت برای فیش‌برداری، منابع را بشناسند که مجموعه اطلاعات به دست آمده از دو گروه اول نیز در اختیارشان قرار گرفت و ایشان توانستند با مراجعه به مراکز مختلف فهرست مذکور را تکمیل کنند. ضمن آنکه اطلاعاتی درباره محل نگهداری این کتب را نیز بر اطلاعات قبلی افزودند. فهرست تهیه شده حاوی نام ۱۳۷ سیاح است و مجلدات یا چاپهای مختلف هر سفرنامه با ممیز (/) مشخص شده و همان‌گونه که ملاحظه می‌شود سفرنامه‌های شاردن، کرزن، کروسینسکی و رایینو بیش از بقیه ترجمه، تجدید چاپ یا مجلدات مختلف آنها چاپ شده است. علاوه بر آن فهرستی از ۱۴ کتاب مرتبط با سفرنامه‌ها نیز در انتها افزوده شده است. در فهرست مذکور تعدادی سفرنامه نیز وجود دارد که سیاح آن شناخته شده نیست و با نام «ناشناس» ثبت شده، و سفرنامه ترجمه شده‌ای نیز موجود است که هنوز چاپ نشده است.

اگر این فهرست کامل باشد (که هنوز در آن تردید است) و اگر فهرست ۶۸۲ سیاح تنظیم شده توسط گروه تحقیقاتی بنده کامل باشد (که قطعاً کامل نیست) می‌توان گفت که

هنوز ۸۰ درصد سفرنامه‌های نوشته شده درباره ایران (تا سال ۱۹۱۴م) به فارسی ترجمه نشده است (۵۴۵ از ۶۸۲) و آنچه ترجمه شده نیز احتمالاً نمونه‌ای متناسب با مجموعه مذکور نیست. در واقع این تردید وجود دارد که منحنی سفرنامه‌های ترجمه شده با منحنی سفرنامه‌هایی که در صفحات قبل ارائه شد منطبق باشد. تصور می‌شود بسیاری از سفرنامه‌های ترجمه شده مربوط به عصر قاجار باشد که آزمون این تصورات و فرضیه‌ها خود نیاز به جستجوی دیگر دارد. در خاتمه، به آن دسته از دانش‌پژوهان که از این منابع برای مطالعات خود استفاده خواهند کرد یادآوری می‌کنم که ضمن تأیید اهمیت این منابع، باید توجه داشت که «اعتبار» برخی از آنها مورد تردید است. بسیاری از این سیاحان بدون آشنایی و یا با حداقل آشنایی به زبان فارسی به ایران آمده‌اند. به این ترتیب شنیده‌های آنها اغلب می‌تواند با «واسطه» باشد. شاید به همین دلیل است که یک اشتباه درباره مثلاً یک مکان مذهبی به طور مکرر در چند سفرنامه آمده است، به طوری که می‌توان استنباط کرد که بخشی از این سفرنامه‌ها رونویس از سفرنامه‌های دیگران باشد. سوای منابع، مقوله‌های مطرح شده در منابع نیز از نظر اعتبار متفاوت است. برخی از این مقوله‌ها مربوط به عینیت‌هاست که در واقع انعکاس مشاهدات سیاح و جنبه ادراکی آن قویتر است و برخی مربوط به آداب و رسوم اخلاق و ارزشها و هنجارها و در واقع فرهنگ معنوی جامعه ماست که ذهنی است و احتمالاً از تصورات و استنباط سیاح سرچشمه می‌گیرد و جنبه احساسی آن قویتر است.

ضمن تقدیم فهرست سفرنامه‌های ترجمه شده درباره ایران به خوانندگان ارجمند، فرصت را غنیمت شمرده از تلاش و زحمات اعضای گروه تحقیق سالهای ۱۳۶۳ تا ۱۳۶۶، دانشجویان درس گزارش تحقیقی و پژوهش مستند، و آقای شهرام ناهیدی که بار اصلی تنظیم این فهرست را بر عهده داشته تشکر می‌کنم.

علامات اختصاری بکاررفته در فهرست پیوست:

بی تا: بدون تاریخ نشر (یا تاریخ کتاب نسخه خطی).

بی جا: بدون مکان نشر.

بی نا: بدون نام ناشر.

ص: صفحه.

بی ص: بدون تعداد صفحه.

ق: هجری قمری.

م: میلادی.

ش: هجری شمسی.

؟: نامعلوم.

ک ملی: کتابخانه ملی ایران - خیابان سی تیر.

ک ملی نیاوران: کتابخانه ملی ایران - نیاوران (مخصوص نخ خطی).

ک دا: کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران - دانشگاه تهران.

ک مج: کتابخانه مجلس شورای اسلامی - میدان بهارستان.

ک قز: کتابخانه عمومی قزوین.

ک دات: کتابخانه مرکزی و مرکز آمار و اسناد دانشگاه تبریز.

ک د دات: کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز.

ک آس: کتابخانه آستان قدس رضوی.

کاج: کتابفروشیهای جلوی دانشگاه تهران - خیابان انقلاب.

۱- آلمانی، هانری رنه دو. سفرنامه از خراسان تا بختیاری شامل بن: طرز زندگی، آداب و رسوم، ... و صنایع ایران از زمان قدیم تا پایان سلطنت قاجاریه. ترجمه و نگارش فره‌وشی (مترجم همایون). تهران: ابن سینا - امیر کبیر. ۱۳۳۵ ش.
ک ملی بی ص - ک آس بی ص - ک مج ۱۱۷۶ ص - ک دا ۱۲۰۷ ص

۲/۱- ابن بطوطه، ابو عبدا... محمد فرزند عبدا... طنجی مغربی. ترجمه الرحله. ترجمه شیخ ابراهیم زنجانی، از روی نسخه مورخ صفر ۷۵۷ ق خطی - ۲۵۲ ص. بی تا.
ک ادات - ک ملی نیاوران.

۲/۲- ابن بطوطه، محمد بن عبدا... (محمد بن ابراهیم در نخ ک دا و ک مج). سفرنامه ابن بطوطه (رحله ابن بطوطه). ترجمه محمد علی موحد. چاپ دوم. ۲ جلد. جلد ۱ و ۲. بی ص. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۴۸ ش.
ک مج - ک ملی - ک دا.

۳- ابن جبیر، محمد بن احمد. سفرنامه‌های عربی قرن شش (رحله ابن جبیر). بی نام مترجم. بی ص. بغداد: مکتبه العربیه. ۱۳۵۶ ق.
ک آس.

۴- ابن حوقل. سفرنامه ابن حوقل، «ایران در صوره الارض». ترجمه و توضیح دکتر جعفر شعار. چاپ دوم. ۲+۴۰۰ ص. چاپ اول در سال ۱۳۴۵ توسط همین مؤسسه. تهران: امیرکبیر. ۱۳۶۶ ش.
کاج.

۵/۱- ابن فضلان، احمد فضلان بن العباس بن راشد بن حماد. سفرنامه ابن فضلان. ترجمه ابوالفضل طباطبائی. ۱۷۵ ص تهران: انتشارات شرق. ۱۳۳۵ ش

ک مج - ک ملی.

۵/۲- ابن فضلان، احمد بن العباس بن راشد بن حماد. سفرنامه ابن فضلان. ترجمه ابوالفضل طباطبائی. تهران: بنیاد فرهنگ ایران. ۱۳۴۵ ش.

ک مج ۱۷۵ ص - ک آس ۱۷۵ ص - ک ملی بی ص - ک دا بی ص.

۶- ابن الفقیه، ابوبکر احمد بن محمد بن اسحاق همدانی. بی نام مترجم. بی ص. بی جا: بی نا. بی تا.

ک دات.

۷/۱- ابو دلف، مسعر بن مهلهل خزرچی ینعی. سفرنامه ابو دلف در ایران (در سال ۳۴۱ هـ. ق) با تحقیقات و تعلیقات ولادیمیر مینورسکی. ترجمه ابوالفضل طباطبائی.

۱۸۷ ص. تهران: فرهنگ ایران زمین. ۱۳۴۲ ش.

ک مج - ک ملی - ک دا - ک آس.

۷/۲- ابو دلف، مسعر بن مهلهل خزرچی ینعی. سفرنامه ابو دلف در ایران (در سال ۳۴۱ هجری) با تحقیقات و تعلیقات ولادیمیر مینورسکی ترجمه ابوالفضل طباطبائی. چاپ

دوم. ۱۸۴ ص. تهران: زوار. ۱۳۴۵ ش.

ک دا - ک مج.

۸- اتراس، کاپیتان. سفرنامه کاپیتان اتراس انگلیسی. ترجمه محمد حسن خان اعتمادالسلطنه. بی ص. تهران: بی نا. ۱۳۲۱ ق.

ک آس.

۹- اروج بیک بن سلطان، علی بیک. دون ژوان ایرانی. با حواشی و یادداشتهایی از

لسترنج. ترجمه مسعود رجب‌نیا. ۴۲۵ ص. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۳۸ ش.
ک ملی.

۱۰- استارک، فریا. سفری به دیار الموت، لرستان و ایلام. ترجمه علی محمد ساکی.
۴۳۱+۴ ص. تهران: انتشارات علمی. ۱۳۴۶ ش.
ک دا.

۱۱- استانلی، هنری مورتون. سفرنامه استانلی. بی نام مترجم. بی ص. تهران: بی نا.
۱۳۱۵ ق.

ک ملی - ک آس (در این نسخه نام مترجم میرزا محمد صفی آمده است).

۱۲- استوارت. سفرنامه استوارت. ترجمه احمد توکلی. بی ص. بی جا: بی نا. بی تا.
کتابخانه عمومی شماره ۲ شهید باهنر - تبریز.

۱۳- اسکولف، ژنرال. جنگ در ترکستان. بی نام مترجم. خطی. ۱۷۳۴ م.
حیدرآباد، موزه تالار جنگ - ک ملی نیاوران. مطالعات فرنگی

۱۴- اولتاریوس، آدام. سفرنامه آدام اولتاریوس، بخش ایران. ترجمه از متن آلمانی و
حواشی احمد بهوش. ۴۲۳ ص. تهران: ابتکار. ۱۳۶۳ ش.
ک دا.

۱۵- انه، کلود. خاطرات سفر کلودانه در آغاز مشروطیت. ترجمه ایرج پوشانی. ۲۴۴ ص.
تهران: معین. ۱۳۶۸ ش
کاج

۱۶- اوئیلز، دکتر. سفرنامه ایران. ترجمه از متن روسی میرزا سیدعبدا... ۲۲۴ ص. خطی. آغاز سده ۱۴ ق.
کتابخانه عمومی اصفهان - ک ملی نیاوران.

۱۷- اوبن، اوژن. ایران امروز ۱۹۰۷-۱۷۰۶، ایران و بین‌النهرین، سفرنامه و بررسیهای سفیر فرانسه در ایران. ترجمه و حواشی و توضیحات علی اصغر سعیدی. ۵۱۹ ص. تهران: زوار. ۱۳۶۲ ش.
کا دا.

۱۸/۱- اوتر، ژان. سفرنامه ژان اوتر، «عصر نادر شاه» ترجمه علی اقبالی. ۳۶۰ ص بی جا: جاویدان. ۱۳۶۳ ش.
ک دا - ک آس (در این نسخه ترجمه دکتر علی اقبالی آمده است).

۱۸/۲- اوتر، ژان. سفرنامه ژان اوتر، «عصر TECs شاه». ترجمه علی اقبالی. ۳۶۰ ص. تهران: جاویدان. ۱۳۶۳ ش.
ک ملی.

۱۹- اورسل، ارنست. سفرنامه اوریل ۱۸۸۲ م. ترجمه علی اصغر سعیدی. عنوان اصلی کتاب «قفقاز ایران» است که تنها قسمت ایران ترجمه شده است. تهران: زوار. ۱۳۵۳ ش.
ک دا: ۳۵۵+۸ ص - ک آس ۳۵۵ ص - ک ملی: ۲۵۵+۸ ص.

۲۰- ایدن. خاطرات ایدن. بی نام مترجم. بی ص. بی جا: بی نا. بی تا.
ک قز.

۲۱- باربارو، جوزافا - کنتارینی، آمبروسیو - زنو، کاترینو - للو، آنجو - آکاندری،

۴۸۲- وینچنتودو - بازرگان ایتالیائی. سفرنامه‌های ونیزیان در ایران. ترجمه منوچهر امیر. ۴۸۲ ص. تهران: شرکت سهامی خوارزمی. ۱۳۴۹ ش.
ک مج - ک دا - ک ملی - ک آس.

۲۲- بارتز، الکس، ستوان. سفرنامه بارتز در عهد فتحعلیشاه قاجار. ترجمه حسن سلطانی فر. ۱۰۷ ص. ۱۳۶۶ ش.
کاج.

۲۳- براون، ادوارد کرانویلی. یکسال در میان ایرانیان. ترجمه و حواشی ذبیح‌ا... منصورى. ۴۹۵+۵ ص. بی‌جا: معرفت. بی‌تا.
ک دا.

۲۴- بروس، لکهارت، سر. خاطرات مأمور انگلیسی. بی‌نام مترجم. بی‌ص. بی‌جا: بی‌تا.
بی‌تا.
ک قز.

۲۵- بروکشن، هینریش کارل. سفری به دربار سلطان صاحبقران (سفرنامه اینچی پروس در ایران). ترجمه کردبچه. بی‌ص. تهران: اطلاعات. ۱۳۶۷ ش.
ک ملی - ک دا - ک آس (چاپ اول. جلد دوم. ۷۴۱ ص).

۲۶- برونیار، مسیو. سفرنامه مازندران. بی‌نام مترجم. بی‌ص. خطی. سده ۱۳.
کتابخانه سپهسالار تهران - ک ملی نیاوران.

۲۷- بل، کرتروود لاوین. تصویرهایی از ایران. ترجمه بزرگمهر ریاحی. ۱۵۶ ص. تهران:
شرکت سهامی خوارزمی. ۱۳۶۳ ش

ک دا.

۲۸/۱- بلوثر، وپرت فون. سفرنامه بلوثر. ترجمه کیکاوس جهاننداری. ۳۴۴ ص. تهران: شرکت سهامی خوارزمی. ۱۳۶۳ ش.
ک دا.

۲۸/۲- بلوثر، وپرت. سفرنامه بلوثر. ترجمه کیکاوس جهاننداری. چاپ دوم. ۳۳۴ ص. تهران: شرکت سهامی خوارزمی. ۱۳۶۹ ش.
کاج.

۲۹- بن تان، اگوست. سفرنامه اگوست بن تان. ترجمه منصوره نظام مافی (اتحادیه). تهران: بی نا. ۱۳۵۴ ش.
ک ملی بی ص.
ک دا ۱۲۰ ص - ک آس ۱۲۰ ص

۳۰/۱- بنی جامین (بن جامین). ایران و ایرانیان، سفرنامه مستر بنی جامین سفیر دولت اتازونی در ایران. بی نام مترجم. ۲۰۰ ص. تنها ترجمه فصل ۷ و ۸ و ۹ و ۱۱ و ۱۷ آن است. خطی. سده ۱۳.
CPFCHI % عمومی اصفهان - ک ملی نیاوران.

۳۰/۱- بنجامین، ساموئل گرین ویلر. ایران و ایرانیان، خاطرات و سفرنامه ساموئل گرین ویلر بنجامین نخستین سفیر امریکا در ایران سالهای ۱۸۸۵ - ۱۸۸۳. بی نام مترجم. به اهتمام رحیم رضازاده مشک. ۵۷۶ ص. تهران: گلبانگ. ۱۳۶۳ ش.
ک دا - ک آس.

۳۱/۱- بهلر. سفرنامه بهلر، جغرافیای رشت و مازندران. بی نام مترجم. به کوشش علی اکبر خداپرست. ۱۰۲ ص، تهران: توس. ۱۳۵۶ ش. ک ملی - ک دا.

۳۱/۲- بهلر. سفرنامه و جغرافیای گیلان و مازندران. بی نام مترجم. به کوشش م. پ جکتاجی. ۹۲+۱۲ ص. لاهیجان: گیل. ۱۳۵۷ ش. ک دا.

۳۲- پاتینجر، هنری. سفرنامه پاتینجر. ترجمه و نگارش دکتر شاپور گودرزی. ۳۱۳ ص. تهران: دهخدا. ۱۳۴۸ ش. کتابفروشی دهخدا، خیابان انقلاب.

۳۳- پائینو. سیاحتنامه ترکستان. نوشته پائینو معاون سابق سفارت روسیه در تهران. ترجمه داود خانف. ۳۱۰ ص. خطی. ۱۲۸۶ ق. ک ملی نیاوران.

۳۴- پریرا فیدالگو، گرگوریو. گزارش سفیر پرتغال در دربار شاه حسین صفوی. ترجمه پروین حکمت. ۸۳ ص. تهران: انتشارات دانشگاه تهران. ۱۳۵۷ ش. ک دا.

۳۵- برنوه، موریس. بی عنوان. بی نام مترجم. بی ص. بی جا: بی نا. بی تا. ک دات

۳۶/۱- پولاک، یاکوب ادوارد. سفرنامه پولاک، «ایران و ایرانیان». ترجمه کیکاوس جهاننداری. ۵۳۶ ص. تهران: شرکت سهامی خوارزمی. ۱۳۶۱ ش.

ک دا - ک ملی - ک آس.

۳۶/۲- پولاک، ادوارد یاکوب. سفرنامه پولاک، «ایران و ایرانیان». ترجمه کیکاوس جهاننداری. ۵۳۶ ص. تهران: شرکت سهامی خوارزمی. ۱۳۶۸ ش. کاج.

۳۷/۱- پولو، مارکو. سفرنامه مارکو پولو. ترجمه رومانیا. ۲۳۱ ص. خطی. سده ۱۴ ق. کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران - ک ملی نیوران.

۳۷/۲- پولو، مارکو. سفرنامه مارکو پولو. ترجمه سلطان ابراهیم خان. بی ص. خطی. بی تا.

کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران - ک ملی نیوران.

۳۷/۳- پولو، مارکو. سفرنامه مارکو پولو. ترجمه حبیب... صمیعی با مقدمه جان مانفیلد. ۳۲۶ ص. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۵۰ ش.

ک مج - ک ملی. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۳۷/۴- پولو، مارکو. سفرنامه مارکو پولو معروف به ایل میلیون. ترجمه منصور سجادی و آنجلادی جوانی رومانو. ۳۱۲ ص. تهران: گویش. ۱۳۶۳ ش. ک ملی - ک دا.

۳۸/۱- تاورنیه، ژان باپتیست. سفرنامه تاورنیه (کتاب تاورنیه). ترجمه ابوتراب خواجه نوری (نظم الدوله). تهران: مطبعه برادران باقراف. ۱۳۳۱ ق. ک مج ۱۰۲۵ ص - ک دا ۱۰۳۴ ص - ک ملی بی ص.

۳۸/۲- تاورنیه، ژان باپتیست. سفرنامه تاورنیه. ترجمه ابوتراب نوری (نظم الدوله) با تجدید نظر و تصحیح کلی حمیغ ثیرانی. چاپ دوم. ۷۱۹ ص. اصفهان: تائید. ۱۳۳۶. ک مج - ک دا.

۳۸/۳- تاورنیه، ژان باپتیست. سفرنامه تاورنیه. ترجمه ابوتراب نوری، تصحیح ثیرانی. ۷۱۹ ص. اصفهان: تائید و سنائی. ۱۳۶۳ ش ک مج - ک دا.

۳۹- تره‌زل، کامیل آلفونس. یادداشت‌های ژنرال تره‌زل فرستاده ناپلئون بسمت هند. ترجمه عباس اقبال. ۱۶۶ ص. تهران: اداره شورای نظام. ۱۳۱۰. ک دا.

۴۰- جان ادموندز، سیسیل - بد، بارون دو. دو سفرنامه درباره لرستان همراه با رساله لرستان و لرها. تألیف ولادیمیر مینورسکی، ترجمه سکندر امان‌اللهی بهاروند و لیلا بختیار. ۱۸۸ ص. تهران: بابک. ۱۳۶۲ ش. کاج.

۴۱- جکسن، ابراهیم. و. ویلیامز. سفرنامه جکسن (ایران در گذشته و حال) ترجمه منوچهر امیری و فریدون بدره‌ای. چاپ اول. تهران: شرکت سهامی خوارزمی. ۱۳۵۳ ش. ک آس.

۴۲- جنسی کارری، جیوانی فرانچسکو. سفرنامه کارری. ترجمه عباس نخجوانی و عبدالعلی کارنگ. ۲۰۶ ص. تبریز: اداره کل فرهنگ و هنر آذربایجان شرقی با همکاری فرانکلین. ۱۳۴۸ ش. ک مج - ک ملی - ک دا.

۴۳/۱- چریکف، مسیو. شرح سیاحت چریکف. ترجمه آبکار. ۲۰۳ ص. فیلم آن در دانشگاه موجود است. خطی. تهران: بی تا.
کتابخانه وزارت امور خارجه - ک ملی نیاوران.

۴۳/۲- چریکف. سیاحتنامه مسیو چریکف. ترجمه آبکار مسیحی، به کوشش علی اصغر عمران. تهران: شرکت سهامی کتابهای جیبی. ۱۳۵۸ ش.
ک دا.

۴۴/۱- دروویل، کاسپار. سفرنامه دروویل. ترجمه جواد محیی. ۲۰۰ ص. تهران: شرکت سهامی کتابهای جیبی. ۱۳۳۶ ش.
ک مج.

۴۴/۲- دروویل، کاسپار. سفرنامه دروویل. ترجمه جواد محیی. ۲۰۰ ص. تهران: گوتنبرگ. ۱۳۳۷ ش.
ک دا - ک آس بی ص.

۴۴/۳- دروویل، کاسپار. سفر در ایران. ترجمه جواد محیی. ۲۳۰ ص. چاپ دوم تهران: گوتنبرگ. ۱۳۴۸ ش.
ک ملی - ک دا.

۴۴/۴- دروویل، کاسپار. سفر در ایران. ترجمه منوچهر اعتماد مقدم. ۳+۳۸۶ ص. تهران: شبایوز. ۱۳۴۶ ش.
ک دا - ک آس.

۴۴/۵- دروویل، کاسپار. سفر در ایران. ترجمه منوچهر اعتماد. چاپ دوم. ۳+۳۸۶ ص.

تهران: شبانیز. ۱۳۶۵ ش

ک ملی.

۴۵- دریابل، گئورگ تکناندرفن. ایترپرسیکوم. گزارش سفارتی به دربار شاه عباس اول از زرژ تکناندرفن دریابل. ترجمه محمود تفضلی. ۱۲۲ ص. تهران: بنیاد فرهنگ ایران.

۱۳۵۱ ش.

ک ملی.

۴۶- دنسترویل، آگرا. بی عنوان. بی نام مترجم. بی ص. بی جا: بی نا. بی تا.

ک ادات.

۴۷- دوراند، ا. ر. سفرنامه دوراند. ترجمه عنی محمد ساکی. سفرنامه سرنی موردوراند وزیر مختار انگلیس در ایران، نگارش معسر او. ا. ر. دوراند. ۲۶۶ ص. خطی. آغاز شده

۱۴ ق.

کتابخانه عمومی اصفهان - ک ملی نیاوران.

۴۸/۱- دوراند، ا. ر. سفرنامه دوراند. ترجمه علی محمد ساکی، سفرنامه سرنی

موردوراند وزیر مختار انگلیس، نگارش همسر او. ا. ر. دوراند. خطی. بی تا.

ک ملی نیاوران.

۴۸/۲- دوراند، ا. ر. سفرنامه دوراند. ترجمه علی محمد ساکی. ۲۰۹ ص. خرم‌آباد:

محمدی. ۱۳۴۶ ش.

ک دا - ک میج.

۴۹- دولوری، اوستاس - سیلادن، دوکلاس. بی عنوان. بی نام مترجم. بی ص. بی جا. بی نا.

بی تا.
ک قز.

۵۰/۱- دی لافوا، ژان. سفرنامه مادام ژان دی لافوا. ترجمه محمد حسن خان صنیع الدوله. ۲۴۰ ص. خطی. سده ۱۳.
ک ملی نیاوران.

۵۰/۲- دیولافوا، ژان پل هنریت (در نسخ ک مج و ک ملی نام مؤلف مارسل ذکر شده است). سفرنامه (مادام دیولافوا) ایران و کلد. ترجمه و نگارش فرهوشی (مترجم همایون). تهران: خیام. ۱۳۳۲ ش.
ک دا ۲۰+۶۹۱ ص. ک آس بی ص. ک مج و ک ملی ۶۹۱ ص.

۵۰/۳- دیولافوا، ژان پل راشل. سفرنامه (مادام دیولافوا) ایران و کلد. ترجمه و نگارش فرهوشی (مترجم همایون). ۶۹۱. چاپ دوم. تهران: خیام. ۱۳۶۱ ش.
ک ملی.

۵۰/۴- دیولافوا، ژان پل هنریت. سفرنامه خاطرات کاوشهای باستانشناسی شوش ۱۸۸۴-۱۸۸۶ م. ترجمه ایرج فرهوشی. این کتاب در حکم جلد دوم برای کتاب ایران و کلد از همین مؤلف به شمار می آید. ۳۱۹ ص. تهران: انتشارات دانشگاه تهران. ۱۳۵۵ ش.
ک دا.

۵۵/۱- رابینو، یاسنت لویی. سفرنامه مازندران و استرآباد با شرح بلاد و نقشه جغرافی آنها. سعی و اهتمام زین العابدین کاشانی مستوفی. ۲۳۵ ص (۱۶۹ ص به انگلیسی). قاهره: بی تا. ۱۳۴۳ ق.

ک ملی - ک آس.

۵۵/۲- رایینو، یاسنت لویی. سفرنامه مازندران و استرآباد. بی نام مترجم. بی ص. مصر:
بی نا. ۱۹۲۴ م.
ک ملی.

۵۵/۳- رایینو، یاسنت لویی. سفرنامه مازندران و استرآباد. ترجمه غلامعلی وحید
مازندرانی. ۳۴۲ ص. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۳۶ ش.
ک ملی - ک دا - ک آس.

۵۵/۴- رایینو، هل. سفرنامه مازندران و استرآباد. ترجمه غلامعلی وحید مازندرانی.
چاپ دوم. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۴۳ ش.
ک دا بی ص - ک ملی ۳۷۱ ص.

۵۵/۵- رایینو، هل. ولایات دارالمرز ایران. ترجمه جعفر خمami زاده. ۷۱۹ ص. تهران:
طاعتی. ۱۳۶۶ ش.
کاج.

۵۶- راکه ویلتس، ایگوردو. سفیران پاپ به دربار خانان مغول. ترجمه مسعود رجب‌نیا.
۲۳۷ ص. تهران: شرکت سهامی خوارزمی. ۱۳۵۳ ش.
ک دا.

۵۷- زاولینسون، هنری کرزویک. سفرنامه راولینسون (گذر از ذهاب به خوزستان).
ترجمه سکندر امان اللهی بهاروند. چاپ دوم. چاپ اول با عنوان سفرنامه هنری
والینسون به لرستان - خوزستان - بختیاری، انجمن ادب و قلم وابسته به اداره کل

فرهنگ و هنر ۱۳۵۶. تهران: آگاه. ۱۳۶۲ ش.
ک ملی بی ص - ک دا ۱۵۶ ص - ک آس بی ص.

۵۸- رمنبد، هوریس. یادگار سیاسی. ترجمه اردشیر. ۵۱۸ ص. خطی. سده ۱۴.
کتابخانه عمومی اصفهان - ک ملی نیاوران.

۵۹- ریچاردز، فرد. سفرنامه فرد ریچاردز. ترجمه مهین دخت صبا. ۱۶+۲۷۴ ص.
تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۴۳ ش.
ک مج - ک دا - ک ملی - ک آس.

۶۰- زیاده، فتولا. بی عنوان. بی نام مترجم. بی ص. بی جا: بی نا. بی تا.
ک ا د ا ت.

۶۱- ژاک، دکتر. سیاحتنامه دکتر ژاک آمریکایی. ترجمه عبدالحسین آیتی یزدی. جلد
اول (سه گمشده). ۳۳۹ ص. تهران: بی نا. ۱۳۰۶؟.
ک مج.

۶۲/۱- ژوبر، پیرامده امیلین - پروپ. مسافرت به ارمنستان و ایران. ترجمه محمود
هدایت. ۲۲۵ ص. بی جا: بی نا. ۱۳۳۲؟.

ک دا- درک آستان قدس رضوی این کتاب با ترجمه علیقلی اعتماد مقدم.
تهران: انتشارات بنیاد فرهنگ ایران. چاپ اول. ۱۳۴۷ ش. ۴۰۳ ص موجود است.

۶۲/۲- ژوبر، پیرامده امیلین. مسافرت به ارمنستان و ایران. ترجمه محمود مصاحب.
تبریز: چهر (با همکاری فرانکلین). ۱۳۴۰ ش.
ک دا ۴۶۴ ص - ک ملی ۴۰۳ ص.

۶۳- سکتیلف، الکسی دیمتری یویچ (در نسخه ک ملی سولتیکف). مسافرت به ایران. ترجمه محسن صبا. ۱۲۶ ص. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ک دا - ک ملی - ک آس.

۶۴- سانسون، مارتین. سفرنامه سانسون، وضع کشور شاهنشاهی ایران در زمان شاه سلیمان صفوی، تحقیق و مطالعه دقیق در باره آداب و اخلاق و حکومت در ایران. ترجمه تقی تفضلی. تهران: انتشارات ابن سینا. ۱۳۴۶ ش. ک دا ۲۲۸ ص - ک مج ۲۳۸ ص - ک آس.

۶۵/۱- سایکس، سرپرسی مولزورث (مولس ورث در نسخه ک دا). هشت سال در ایران یا ده هزار میل در کشور شاهنشاهی. ترجمه و تزییل حسین سعادت نوری دو جلد در یک مجلد - نشریه روزنامه عرفان. بی ص. اصفهان: روزنامه عرفان. ۱۳۱۴ ش. ک ملی - ک دا.

۶۵/۲- سایکس، سرپرسی مولزورث. هشت سال در ایران. ترجمه حسین سعادت نوری. ۲۰۲ ص. اصفهان: احمد عرفان. ۱۳۱۵ ش. مطالعات فرهنگی. ک ملی.

۶۵/۳- سایکس، سرپرسی مولزورث (در نسخه ک دا مولس ورث). سفرنامه ژنرال سرپرسی سایکس یا ده هزار میل در ایران. ترجمه حسین سعادت نوری. چاپ دوم. تهران: ابن سینا. ۱۳۳۶ ش. ک دا ۴۸۶+۱۵ ص - ک مج ۴۸۶ ص - ک ملی بی ص - ک آس.

۶۵/۴- سایکس، سرپرسی مولس ورث. ۱۳۶۳ ش سفرنامه ژنرال سرپرسی سایکس یا ده هزار میل در ایران. ترجمه حسین سعادت نوری با تجدید نظر و حواشی و تعلیقات.

چاپ اول. ۴۸۶+۱۵ ص. بی جا: لوحه.

ک دا.

۶۶- سرسی، کنت دو. ایران در ۴۰-۱۸۳۹ سفارت فوق العاده کنت دو سرسی. ترجمه

احسان اشراقی ۲۳۵+۱۵ ص. تهران: ستاد انقلاب فرهنگی، مرکز نشر دانشگاهی.

ک دا- ک آس. ۱۳۶۲ ش.

۶۷/۱- سرنا، کارلا. آدمها و آیینها، سفرنامه مادام کارلا سرنا. ترجمه علی اصغر

سعیدی. ۳۳۵ ص. تهران: زوار. ۱۳۶۲ ش.

ک ملی.

۶۷/۲- سرنا، کارلا. آدمها و آیینها در ایران. سفرنامه مادام کارلا سرنا. علی سعیدی.

۳۳۵ ص. تهران: سعیدی. ۱۳۶۲ ش.

ک دا.

۶۷/۳- سرنا، کارلا. مردم و دیدنیهای ایران، «سفرنامه کارلا سرنا». ترجمه غلامرضا

سمعی. ۴۳۱+۱۴ ص. تهران: نشر نو. ۱۳۶۳ ش.

ک دا- ک آس.

۶۸- سولیوان، ویلیام. ماموریت در ایران. بی نام مترجم. بی ص. بی جا: بی نا. بی تا.

ک دات.

۶۹- سیرو، ماکسیم. بی عنوان. بی نام مترجم. بی ص. بی جا: بی نا. بی تا.

ک دات.

۷۰- سلسو افيگوئروا، دن گارسیا دو. ۱۳۶۳ ش سفرنامه دن کارسیا دوسیلو فیکوئروا
سفير اسپانیا در دربار شاه عباس اول. ترجمه غلامرضا سمیعی ۵۳۰ ص. تهران: نشر نو.
ک مج - ک دا - ک آس.

۷۱/۱- شاردن. سفرنامه شاردن. ترجمه میر سید علیخان ناظم. بی ص. سفر اوست از
پارسی به ایران. خطی. ۱۳۳۱ ق.
کتابخانه ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران - ک ملی نیاوران.

۷۱/۲- شاردن. سیاحتنامه شاردن. ترجمه میر سید علیخان ناظم. ۱۸۱ ص. درباره سفر
دوم اوست از سپاهان به بندرعباس و برگشت از بندرعباس به اصفهان. خطی. سده ۱۴.
کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران - ک ملی نیاوران.

۷۱/۳- شاردن. سفرنامه شاردن. ترجمه سید محمد. نسخه جلد نهم است (سفر از
اصفهان به بندرعباس و برگشت). ۱۵۰ ص. خطی. بی تا.
ک دا.

۷۱/۴- شاردن. سفرنامه شوالیه شاردن. ترجمه حسین عریضی. ۱۴+۱۷۵ ص. تهران:
بی تا. ۱۳۳۰ ق.
ک مج.

۷۱/۵- شاردن، ژان. سفرنامه شاردن فرانسوی، قست شهر اصفهان. ترجمه حسین
عریضی. ۱۷۶ ص. اصفهان: بی تا. ۱۳۳۰ ق.
ک دا.

۷۱/۶- شاردن، ژان. سفرنامه شاردن (بخش اصفهان). ترجمه حسین عریضی با مقدمه
علی دهباشی. چاپ دوم. ۲۰۸ ص. تهران: نگاه. ۱۳۶۲ ش.

ک دا - ک ملی.

۷۱/۷- شاردن، زان. *دائرة المعارف ایرانی. سیاحتنامه شاردن. ترجمه محمد عباسی.* جلد یکم و دوم و سوم و چهارم با حواشی و تعلیقات و توضیحات لغوی و تاریخی و فرهنگ اصطلاحات و فهارس اعلام و تصاویر عتیق و باستانی. تهران: امیرکبیر. ۱۳۳۵ ش. ک ملی - ک دا (بدون ذکر این که چند جلد است).

۷۱/۸- شاردن، ... *دائرة المعارف تمدن ایران. سیاحتنامه شاردن. ترجمه محمد عباسی.* شش جلد. بی ص. تهران: امیرکبیر. ۱۳۳۸-۱۳۳۵ ش. ک ملی.

۷۱/۹- شاردن، زان. *سیاحتنامه شاردن. ترجمه محمد عباسی.* جلد اول. ۴۹۲ ص. تهران: امیرکبیر. ۱۳۳۵ ش. ک میج - ک آس.

۷۱/۱۰- شاردن، زان. *سیاحتنامه شاردن. ترجمه محمد عباسی.* جلد دوم. ۵۱۰ ص. تهران: امیرکبیر. ۱۳۳۵ ش. ک میج - ک آس.

۷۱/۱۱- شاردن، زان. *سیاحتنامه شاردن. ترجمه محمد عباسی.* جلد سوم. ۴۷۰ ص. تهران: امیرکبیر. ۱۳۳۶ ش. ک میج - ک آس.

۷۱/۱۲- شاردن، زان. *سیاحتنامه شاردن. ترجمه محمد عباسی.* جلد چهارم. ۴۰۲ ص. تهران: امیرکبیر. ۱۳۳۶ ش.

ک مج - ک آس.

۷۱/۱۳ - شاردن، ژان. سیاحتنامه شاردن. ترجمه محمد عباسی. جلد پنجم. ۷۶۸ ص. تهران: امیرکبیر. ۱۳۳۸ ش.
ک مج - ک آس.

۷۱/۱۴ - شاردن، ژان. سیاحتنامه شاردن. ترجمه محمد عباسی. جلد ششم. ۱۲۴ ص. تهران: امیرکبیر. ۱۳۳۸ ش.
ک مج - ک آس.

۷۱/۱۵ - شاردن، ژان. سیاحتنامه شاردن. ترجمه محمد عباسی. جلد هفتم. ۳۳۴ ص. تهران: امیرکبیر. ۱۳۴۵ ش.
ک مج - ک آس.

۷۱/۱۶ - شاردن، ژان. سیاحتنامه شاردن. ترجمه محمد عباسی. جلد هشتم. ۴۲۰ ص. تهران: امیرکبیر. ۱۳۴۵ ش.
ک مج - ک آس.

۷۱/۱۷ - شاردن، ژان. سیاحتنامه شاردن. ترجمه محمد عباسی. جلد نهم. ۲۱۶ ص. تهران: بی نا. ۱۳۴۵ ش.
ک مج - ک آس.

۷۱/۱۸ - شاردن، ژان. ۱۳۴۵ ش سیاحتنامه شاردن. ترجمه محمد عباسی. جلد دهم. ۲۰۶ ص. تهران: بی نا.
ک مج - ک آس.

۷۱/۱۹- شاردن، ژان. *دائرة المعارف تمدن ایرانی، سیاحتنامه شاردن*. ترجمه محمد عباسی. چاپ دوم. بی ص. تهران: امیرکبیر - ۴ جلد. ۱۳۴۹ ش. ک دا - ک ملی.

۷۱/۲۰- شاردن. *سیاحتنامه شاردن*. ترجمه محمد عباسی. جلد *دائرة المعارف تمدن ایرانی*. بی ص. تهران: امیرکبیر. ۱۳۵۰ ش. ک ملی.

۷۲- شاطن، ادوارد. *سفرنامه ادوراد شاطن*. ترجمه عبدالحسین فرزند محمد تقی خان. ص (۱-۴۰). خطی. سده ۱۳ ق. ک ملی نیاوران.

۷۳/۱- شرلی، آنتوان. *سفرنامه آنتوان شرلی و رابرت شرلی*. ترجمه آوانس. ۱۹۲ ص. تهران: بی نا. ۱۳۳۰ ق. ک ملی - ک آس (نسخه دیگر واقف نائینی مورخ ۱۳۲۰ ق).

۷۳/۲- شرلی، .... *سفرنامه برادران شرلی در زمان شاه عباس کبیر*. ترجمه آوانس با مقدمه محبت آئین. ۱۹۲ ص - چاپ دوم. تهران: منوچهری. ۱۳۵۷ ش. ک مج - ک ملی.

۷۳/۳- شرلی، آنتونی. *سفرنامه برادران شرلی در زمان شاه عباس کبیر*. ترجمه آوانس با مقدمه محبت آئین. ۱۶۳ ص. تهران: نگاه. ۱۳۶۲ ش. ک دا - ک آس.

۷۴/۱- شیل. *مارس لئونوراوولف، لیدی*. *خاطرات لیدی شیل*، همسر وزیر مختار در

اوائل سلطنت ناصرالدین شاه. ترجمه حسین ابوترابیان. ۲۷۹ ص. تهران: نشر نو. ۱۳۶۲ ش.
ک دا.

۷۴/۲- شیل، لیدی. خاطرات لیدی شیل، همسر وزیر مختار انگلیس در ایران. ترجمه حسین ابوترابیان. چاپ دوم. ۲۷۲+۷ ص. تهران: نشر نو. ۱۳۶۸ ش.
کاج.

۷۵/۱- شیندلر، هوتم - نوری، لشکر نویس. سه سفرنامه هرات، مرو، مشهد. به اهتمام قدرت ا... روشنی (زعفرانلو). مؤلف سفرنامه هرات معلوم نیست. ۲۷۸+۲۰ ص. تهران: انتشارات دانشگاه تهران. ۱۳۴۷ ش.
ک دا.

۷۵/۲- شیندلر، هوتم - نوری، لشکر نویس. سه سفرنامه هرات، مرو، مشهد. به اهتمام قدرت ا... روشنی (زعفرانلو). چاپ دوم. ۲۷۸+۲۰ ص. تهران: توس. ۱۳۵۶ ش.
ک دا.

۷۵/۳- شیندلر، هوتم. سفرنامه خراسان. به اهتمام قدرت ا... روشنی. چاپ دوم. ۱۴۷+۲۷۸ ص ضمیمه سه سفرنامه است. تهران: توس. ۱۳۵۶ ش.
ک مع.

۷۶- صاحب، هنری. سفرنامه هنری صاحب. بی نام مترجم. بی ص. بی جا: بی نا. بی تا. پاکستان، لاهور، مجموعه پروفیسور شیرانی - ک ملی نیاوران.

۷۷- فرانکلین، ویلیام. مشاهدات سفری از بنگال به ایران در سالهای ۱۷۸۷ - ۱۷۸۶ م با

شرح مختصری دربارهٔ ویرانه‌های تخت جمشید و روایدهای جالب دیگر. ترجمهٔ محسن جاویدان. ۱۴+۱۱۸ ص. بی‌جا: بنیاد فرهنگ و هنر ایران، مرکز ایرانی تحقیقات تاریخی. ۱۳۵۸ ش.
ک دا.

۷۸- فرید. بی‌عنوان. بی‌نام مترجم. بی‌ص. بی‌جا: بی‌نا. بی‌تا.
ک ادات.

۷۹- فریزر، جیمز بیلی. سفرنامهٔ فریزر، معروف به سفر زمستانی از مرز ایران تا تهران و دیگر شهرهای ایران. ترجمه و حواشی منوچهر امیری. ۶۲۰ ص. تهران: توس. ۱۳۶۴ ش.
ک ملی - ک دا.

۸۰- فلاندن، اوژن. سفرنامهٔ اوژن فلاندن به ایران. ترجمهٔ حسین نورصادقی. چاپ سوم. ۵۰۴ ص. تهران: اشراقی. ۱۳۵۶ ش.
ک مچ - ک آس (با همین مشخصات. بی‌نا. بی‌ص. ۱۳۲۶ ش)

۸۱- فوریز - لیث، فرانسیس. خاطرات مباشر انگلیسی سردار اکرم. ترجمهٔ حسین ابوترایان. ۲۰۷ ص. تهران: اطلاعات. ۱۳۶۶ ش.
ک دا.

۸۲/۱- فووریه، ژان. سه سال در دربار ایران از ۱۳۰۶ تا ۱۳۰۹ قمری. ترجمهٔ عباس اقبال. ۳۲۵ ص. تهران: علی‌اکبر علمی و شرکاء. ۱۳۲۶ ش.
ک دا.

۸۲/۲- فووریه، ژان. سه سال در دربار ایران، خاطرات دکتر فووریه پزشک ویژه

ناصرالدین شاه قاجار. ترجمه عباس قلی آشتیانی. به کوشش همایون شهیدی. ۴۴۶ ص.
تهران: دنیای کتاب. ۱۳۶۲ ش.
ک ملی - ک دا - ک آس.

۸۳/۱- فیثاغورث (در نسخه ک دا فیثاغورس است). سیاحتنامه فیثاغورث در ایران.
ترجمه یوسف اعتصامی (اعتصام الملک). ۱۴+۱۵۹ ص. تهران: کمیسیون معارف.
ک میج - ک ۱۵۹/ - ک دا. ۱۳۱۴؟.

۸۳/۲- فیثاغورس. سیاحتنامه فیثاغورث در ایران. ترجمه یوسف اعتصامی. چاپ دوم.
۱۶۸ ص. تهران: دنیای کتاب. ۱۳۶۳ ش.
ک دا.

۸۴- کاتبی، سیدی علی. مرآت الملک، سفرنامه‌ای به خلیج، هند، ماوراءالنهر و ایران.
ترجمه از ترکی محمود تفضلی و علی گنج‌لی. ۲۲۳ ص. تهران: بنیاد فرهنگ ایران.
۱۳۵۵ ش.
ک دا.

۸۵- کاتف، قداآفاناس یویچ. سفرنامه قداآفاناس یویچ کاتف. ترجمه محمد صادق
همایونفرد. ویرایش عبدالعلی سیاوشی. ۱۰۲ ص. تهران: وزارت فرهنگ و هنر، کتابخان
ملی ایران. ۱۳۵۶ ش.
ک میج - ک دا.

۸۶- کارپن، آنتی واری جیودانی دایان دل، اسقف. سفرنامه پلان کارپن، نخستین سفیر
واتیکان در دربار مغول در سال ۱۲۴۵م. ترجمه ولی ... شادان. ۱۳۲ ص. تهران:
فرهنگسرای ولی. ۱۳۶۳ ش.

ک دا - ک آس.

۸۷/۱- کرزن، لرد. سفرنامه کرزن. ترجمه محمد فرزند ابراهیم شاگرد دارالفنون. ۲۳۴
ص. خطی. سده ۱۳.
ک میج - ک ملی نیاوران.

۸۷/۲- کرزن، لرد. ایران و مسئله ایران. ترجمه میرزا محمودخان افشار کنگاوری.
۴۲۷ص. ترجمه فصلهایی از کتاب است:
۱- دولت قاجاریه و پادشاهی ناصرالدین شاه.
۲- فصل سیزدهم و هفدهم از جلد یکم.
۳- فصل نوزدهم و بیست و هشتم از جلد دوم.
خطی. ۱۳۱۰ ق.
کتابخانه عمومی اصفهان - ک ملی نیاوران.

۸۷/۳- کرزن، جرج ناتانیل. جهانگردی در ایران. به قلم علی جواهر کلام. بی ص. تهران:
راه نوین. ۱۳۲۲؟.
ک دا.

۸۷/۴- کرزن، جرج ناتانیل. ایران. ترجمه و اقتباس علی جواهر کلام. چاپ دوم. ۲ جلد
در یک مجلد. بی ص. تهران: ابن سینا. ۱۳۳۰ ش.
ک ملی - ک دا.

۸۷/۵- کرزن، جرج ناتانیل. ایران و مسئله ایران. ترجمه علی جواهر کلام. چاپ سوم.
۳۲۹ ص. تهران: ابن سینا. ۱۳۴۷ ش.
ک دا.

۸۷/۶- کرزن، جرج، ن. ایران و قضیه ایران. ترجمه غ. وحید مازندرانی. ۸۲۸ ص. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۴۹ ش.
ک ملی.

۸۷/۷- کرزن، جرج ناتانیل. ایران و قضیه ایران. ترجمه غلامعلی وحید مازندرانی. ۲ جلد. بی.ص. تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی. ۱۳۶۷ ش.
ک ملی.

۸۸/۱- کروسینسکی، کشیش. عبرت‌نامه یا بصیرت‌نامه یا نصرت‌نامه. ترجمه عبدالرزاق مفتون دنبلی. ۲۶۰ ص. خطی. ۱۲۷۹ ق.
کتابخانه ملک تهران - ک ملی نیاوران.

۸۸/۲- کروسینسکی، کشیش. عبرت‌نامه یا بصیرت‌نامه یا نصرت‌نامه. ترجمه عبدالرزاق مفتون دنبلی. ۱۲۰ ص. خطی. ۱۲۸۱ ق.
اراک، کتابخانه عبدالحسین بیات. ک ملی نیاوران.

۸۸/۳- کروسینسکی، کشیش. عبرت‌نامه یا بصیرت‌نامه یا نصرت‌نامه. ترجمه عبدالرزاق مفتون دنبلی. بی.ص. خطی. ۱۲۸۱ ق.
کتابخانه ملک تهران - ک ملی نیاوران.

۸۸/۴- کروسینسکی، کشیش. عبرت‌نامه. ترجمه عبدالرزاق مفتون دنبلی. ۳۰۴ ص. خطی. ۱۲۸۹ ق.
ک ملی نیاوران.

۸۸/۵- کرو سینسکی، کشیش. عبرت نامه یا بصیرت نامه یا نصرت نامه. ترجمه عبدالرزاق مفتون دنبلی. ۱۹۰ ص. خطی. ۱۲۹۴ ق.
قم، کتابخانه سید شهاب الدین - ک ملی نیاوران.

۸۸/۶- کرو سینسکی، کشیش. عبرت نامه یا بصیرت نامه یا نصرت نامه. ترجمه عبدالرزاق مفتون دنبلی. ۲۰۵ ص در ترجمه دستبرده شده و مطالبی افزوده شده است. خطی.
۱۳۲۰ ق.
ک ادات - ک ملی نیاوران.

۸۸/۷- کرو سینسکی، کشیش. عبرت نامه یا بصیرت نامه یا نصرت نامه. ترجمه عبدالرزاق مفتون دنبلی. ۹۰ ص. خطی. سده ۱۳.
کتابخانه سپهسالار - ک ملی نیاوران.

۸۸/۸- کرو سینسکی، کشیش. عبرت نامه یا بصیرت نامه یا نصرت نامه. ترجمه عبدالرزاق مفتون دنبلی. ۵۶ ص. خطی.
ک ملی نیاوران.

۸۸/۹- کرو سینسکی، کشیش. عبرت نامه. ترجمه عبدالرزاق مفتون دنبلی. بی ص. خطی.
سده ۱۳.
ک ملی نیاوران.

۸۸/۱۰- کرو سینسکی، کشیش. عبرت نامه. ترجمه عبدالرزاق مفتون دنبلی. بی ص. خطی. سده ۱۴.
ک دا.

۸۸/۱۱- کروسینسکی، کشیش. عبرت‌نامه یا بصیرت‌نامه یا نصرت‌نامه. ترجمه عبدالرزاق مفتون دنبلی. ۱۳۷ ص. خطی. بی‌تا.
ک مج.

۸۸/۱۲- کروسینسکی، یوداتادیوز. سفرنامه کروسینسکی، یادداشتهای کشیش لهستانی عصر صفوی ۱۷۲۵-۱۷۰۷ ترجمه عبدالرزاق مفتون دنبلی، با مقدمه و تصحیح و حواشی مریم میراحمدی. ۱۲۸ ص. تهران: توس. ۱۳۶۳ ش.
ک دا- ک آس.

۸۹- کلاویخو. سفرنامه کلاویخو. ترجمه مسعود رجب‌نیا. تهران: نگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۳۷.
ک ملی ۳۹۷ ص- ک مج- ک دا ۴۰۰ ص.

۹۰/۱- کلنل، لیوتنان. سفرنامه لوات. بی‌نام مترجم. ۹۶ ص. خطی. بی‌تا.
کتابخانه وزارت امور خارجه.

۹۰/۲- کلنل، لیوتنان. سفرنامه لوات. بی‌نام مترجم. ۳۶ ص. خطی. ۱۳۰۰ ق.
ک دا.

۹۱/۱- کمپفر، انگلبرت. در دربار شاهنشاه ایران. ترجمه کیکاوس جهان‌داری. این کتاب بخشی از سفرنامه مؤلف است که از کتاب نوادر دلپسند ترجمه شده است. ۳۸۲+۲۴ ص. تهران: انجمن آثار ملی. ۱۳۵۰ ش.
ک دا.

۹۱/۲- کمپفر، انگلبرت. سفرنامه کمپفر. ترجمه کیکاوس جهان‌داری. چاپ دوم با

تجدید نظر. تهران: شرکت سهامی خوارزمی. ۱۳۶۰ ش.
ک دا ۲۸۵ ص - ک آس - ک ملی بی ص.

۹۲- کنتارینی، آمبروسیو. سفرنامه آمبروسیو کنتارینی. ترجمه قدرت ا... روشنی. ۱۰۷.
ص. تهران: امیرکبیر. ۱۳۴۹ ش.
ک مج - ک دا - ک ملی - ک آس.

۹۳/۱- کوپر، مریان سی. سفری به سرزمین دلاوران. ترجمه امیر حسین ظفر ایلخان
بختیاری. ۱۲۱ ص. تهران: امیرکبیر با همکاری فرانکلین. تاریخ مقدمه ۱۳۳۴ ش.

۹۳/۲- کوپر، مریان سی. سفری به سرزمین دلاوران. ترجمه امیر حسین ظفر ایلخان
بختیاری. ۱۲۲+۶۵ ص. تهران: امیرکبیر. ۱۳۳۴ ش.
ک مج.

۹۳/۳- کوپر، مریان سی. سفری به سرزمین دلاوران. بی نام مترجم. بی ص. بی جا: بی نا.
بی تا.

ک ملی - ک آس (با همین مشخصات ترجمه امیر حسین ظفر ایلخان بختیاری.
۲۰۶ ص. تهران: بی نا. ۱۳۳۵ ش.) - ک دا - ک ملی - ک آس.

۹۴/۱- کوتز بوئه، موریس دو (در نسخه ک دا موریس وان). مسافرت به ایران به معیت
سفیر کبیر روسیه در سال ۱۸۱۷ م. ترجمه محمود هدایت. ۲۲۳ ص. تهران: امیرکبیر.
۱۳۴۸ ش.
ک دا - ک ملی.

۹۴/۲- کوتزبو، موریس وان (در نسخه ک ملی کوتسه بوئه، موریس فون ات). مسافرت

به ایران، دوران فتحعلیشاه قاجار ۱۸۱۷ میلادی. ترجمه محمود هدایت. ۳۲۲ ص.
تهران: جاویدان. ۱۳۶۵ ش.
ک دا - ک ملی.

۹۵/۱- کاردان، جنرال. ماموریت جنرال کاردان. ترجمه میرزا علی خان مترجم. ۳۸۸ ص.
خطی. ۱۲۹۸؟.
کتابخانه وزارت امور خارجه.

۹۵/۲- کاردان، آلفردو. ماموریت ژنرال کاردان در ایران. ترجمه عباس اقبال آشتیانی.
۲۶۷ ص. تهران: گزارش فرهنگ و تاریخ ایران. ۱۳۶۲.
ک دا - ک آس (این نسخه تهران: سپهر. چاپ دوم. به کوشش همایون شهیدی).

۹۶- گریبایدوف، الکساندر سرگه یویچ. نامه‌های الکساندر سرگه یویچ گریبایدوف
درباره ایران مربوط به سلطنت فتحعلیشاه قاجار. ترجمه رضا فرزانه. ۱۱۱ ص. اصفهان:
ثقفی. ۱۳۵۶ ش.
ک دا.

۹۷/۱- گوینو، جوزف آرتو، کنت دو. سه سال در ایران. ترجمه ذبیح... منصورى، ۲۱۰
ص. تهران: فرخی. بی تا.
ک دا.

۹۷/۲- گوینو. ژوزف آرتور. سفرنامه کنت دوگوینو: سه سال در آسیا ۱۸۵۸ - ۱۸۵۵.
مترجم عبدالرضا هوشنگ مهدوی. ۴۸۷ ص. تهران: کتاب سرا. ۱۳۶۷ ش.
ک ملی - آس.

۹۸/۱- لانسدل، هانری. مسافرت نامه ترکستان. ترجمه رحیم مترجم. ۱۶۸ ص. خطی.
۱۳۰۲.
که ملی نیاوران.

۹۸/۲- لانسدل، هانری. مسافرت نامه ترکستان. ترجمه رحیم مترجم. ۱۹۲ ص. خطی.
آغاز سده ۱۴.
کتابخانه عمومی اصفهان - ک ملی نیاوران.

۹۹- لایارد، اوستن هنری. سفرنامه لایارد یا ماجراهای اولیه در ایران. ترجمه مهرداد
امیری. ۳۶۰ ص. تهران: وحید. ۱۳۶۷ ش.
ک ملی.

۱۰۰- لوتی، پیر (نام اصلی مؤلف وی ید، زولین است). بسوی اصفهان. ترجمه بدرالدین
کتابی. بی. ص. چاپ دوم. بی جا: چاپخانه نقش جهان. بی تا.
ک آس - ک دا ۲۵۶ ص.

۱۰۱- لورین، پرسی. بی عنوان. بی نام مترجم. بی ص. بی جا: بی نا. بی تا.
ک دات.

۱۰۲- لیه دلند، آندره دو. زیباییهای ایران. ترجمه محسن صبا. ۸۱+۸۱ ص (متن با زبان
فرانسه همراه است). تهران: انجمن دوستداران کتاب. بی تا.
ک دا.

۱۰۳/۱- مراغه‌ای، زین العابدین. سیاحتنامه ابراهیم بیگ. جلد دوم. ۲۳۸ ص. بی جا:
بی نا. ۱۳۲۳ ق.

ک مج.

۱۰۳/۲- مراغه‌ای، زین‌العابدین. سیاحتنامه ابراهیم بیگ. در دو جلد، بی‌ص. کلکته: مطبع فروسی. ۱۳۲۵ق.

ک دا.

۱۰۳/۳- مراغه‌ای، زین‌العابدین. سیاحتنامه ابراهیم بیگ. جلد سوم. ۳۰۳ ص. اسلامبول: بی‌نا. ۱۳۲۷ ق.

ک مج.

۱۰۳/۴- مراغه‌ای، زین‌العابدین. سیاحتنامه ابراهیم بیگ یا ثمره تعصب او. بی‌ص. قسطنطنیه: مطبعه ابوالضیاء. ۱۳۲۷ ق.

ک دا.

۱۰۳/۵- مراغه‌ای، زین‌العابدین. سیاحتنامه ابراهیم بیگ یا بلای تعصب او. مؤخره و حواشی باقر مؤمنی. ۲۶۱ ص. تهران: نشر اندیشه. ۱۳۵۳ ش.

ک دا.

۱۰۳/۶- مراغه‌ای، زین‌العابدین. سیاحتنامه ابراهیم بیگ یا بلای تعصب او. با مقدمه و حواشی باقر مؤمنی. چاپ چهارم. ۳۰۰ ص. بی‌جا: سپیده. ۱۳۵۷ ش.

ک دا.

۱۰۳/۷- مراغه‌ای، زین‌العابدین. سیاحتنامه ابراهیم بیگ، متن کامل سه جلدی. به کوشش م.ع. سپانلو. ۲۱+۵۹۰ ص. تهران: نشر اسفار. ۱۳۶۴ ش.

ک دا.

۱۰۴- مک گرگر، سی. ام، ستوان. شرح سفری به ایالت خراسان. ترجمه مجید مهدی‌زاده. ۱۳+۲۷۹ ص. مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی. ۱۳۶۶ ش. کاج.

۱۰۵- مکتزی، چارلز فرانسیس. سفر به شمال، گزارش چارلز فرانسیس مکتزی، اولین کنسول انگلیسی در رشت از سفر به مازندران و استرآباد. ترجمه منصوره اتحادیه (نظام‌مافی). ۲۱۸ ص. تهران: گستره. ک دا - ک ملی بی ص.

۱۰۶/۱- ملگونف. سفرنامه مازندران. بی نام مترجم. ۲۱۸ ص خطی. اواخر سده ۱۳ ق. ک ملی نیوران.

۱۰۶/۲- ملگونف - عزالدوله. سفرنامه ایران و روسیه عزالدوله - ملگونف، به کوشش محمد گلشن، فرامرز طالبی. ترجمه بطرس. شامل بخش اول سفرنامه روسیه نوشته عزالدوله و بخش دوم نواحی شمال ایران نوشته ملگونف. ۲۵۶ ص. تهران: دنیای کتاب. ۱۳۶۳ ش. ک دا.

۱۰۶/۳- ملگونف، گریگوری والرئ یانویچ. سفرنامه ملگونف به سواحل جنوبی دریای خزر (۱۸۵۸ و ۱۸۶۰م). تصحیح ترجمه و تکمیل مسعود گلزاری. تهران: دادجو. ۱۳۶۴ ش. ک دا.

۱۰۷/۱- مورگان، ژاک ژان ماری دو. سفرنامه دمورگان ۱۳۲۶ قمری - ۱۹۰۸ میلادی. ۱۴۷ ص. بی نام مترجم. تهران: طهوری. ۱۳۳۵ ش. ک مج - ک دا - ک ملی - ک آس (نام مترجم در این نسخه جهانگیر قائم مقامی

است).

۱۰۷/۲- مورگان، ژاک ژان ماری دو. هیئت علمی فرانسه در ایران، مطالعات جغرافیایی. ترجمه و توضیح کاظم ودیمی. بی.ص. تبریز: چهر. تاریخ مقدمه ۱۳۳۸ ش. ک. دا.

۱۰۸- موریه، جیمز ژوستی نین. بی عنوان. بی نام مترجم. بی.ص. بی جا: بی.نا. بی.تا. ک. دات.

۱۰۹/۱- موزر، منیوا. سیاحتنامه ترکستان. ترجمه میرزا علیخان. ۱۸۱ ص. خطی. بی.تا. ک. ملی نیاوران.

۱۰۹/۲- موزر، هنری. سفرنامه ترکستان و ایران. ترجمه علی مترجم. بی.ص. بی جا: بی.نا. بی.تا. ک. ملی.

۱۰۹/۳- موزر، هنری. سفرنامه ترکستان و ایران (گذری در آسیای مرکزی). ترجمه علی مترجم. به کوشش محمد گلشن. ۲۸۸ ص. تهران: سحر. ۱۳۵۶ ش. ک. مج.

۱۱۰- ناشناس (جهانگرد انگلیسی). منازل میان تهران و مشهد. ترجمه آنتوان مسیحی. ۳۸ ص. خطی. ۱۲۸۴؟. ک. ملی نیاوران.

۱۱۱- ناشناس. سفرنامه ایران. ترجمه محمد عارف منشی دالترجمه همایونی. ۱۹ ص.

خطی. ۱۳۰۲ ق.

کتابخانه عمومی اصفهان.

۱۱۲- ناشناس روسی. سیاحتنامه. ترجمه سید عبدا... مترجم روسی. ۱۰۳ ص. خطی.
۱۳۰۶ ق.

کتابخانه عمومی اصفهان.

۱۱۳- ناشناس. ترجمه مطالبی است تحت عنوان: وضع حالیه ولایات حلب و بغداد و ایران و ترکستان. بی نام مترجم. نسخه تنها مطالب مربوط به ایران را دارد. بی ص.
خطی. ۱۳۰۹ ق.

کتابخانه عمومی اصفهان.

۱۱۴- ناشناس فرهنگی و یا یک ایرانی آشنا به اوضاع فرنگ. سفرنامه ایران. بی ص.
خطی. سده ۱۴-۱۳.
قم، کتابخانه مدرسه فیضیه.

۱۱۵- ناشناس. سفرنامه استرآباد و مازندران و گیلان و ... به کوشش مسعود گلزاری.
تهران: انتشارات بنیاد فرهنگ ایرانی. ۱۳۵۵ ش.
ک ملی بی ص - ک مج ۳۳۴ ص.

۱۱۶- ناشناس (یک سیاح روسی). گزارش ایران به سال ۱۳۰۵ ق/ ۱۸۸۷ م. ترجمه سید عبدا... به اهتمام محمد رضا نصیری. ۶۸ ص. تهران: طهوری. ۱۳۶۳ ش.
ک دا.

۱۱۷- نوردن. هرمان. زیر آسمان ایران. ترجمه سیمین سمیعی. ۱۳۴ ص. تهران:

انتشارات دانشگاه تهران. ۱۳۵۶ ش.

ک دا.

۱۱۸- نیبور، کارستن. سفرنامهٔ کارستن نیبور ۱۷۶۵م. ترجمهٔ پرویز رجیبی. ۳۲۰ ص.

تهران: توکا. ۱۳۵۴ ش.

ک دا.

۱۱۹- نیدر مایر، اسکارفن. زیر آفتاب سوزان ایران. ترجمهٔ کیکاوس جهاننداری.

۴۱۲+۲ ص. تهران: نشر تاریخ ایران.

کاج.

۱۲۰/۱- نیکیتین، باسیل. ایرانی که من شناختم. ترجمه و نگارش فرهوشی (مترجم

همایون سابق) با مقدمهٔ ملک الشعراء بهار. ۱۶+۳۲۵ ص. تهران: معرفت. ۱۳۲۹ ش.

ک ملی.

۱۲۰/۲- نیکیتین، باسیل. خاطرات و سفرنامه ب. نیکیتین. با مقدمه‌ای از ملک الشعراء

بهار و بهرام فرهوشی ترجمهٔ علی محمد فرهوشی (مترجم همایون). چاپ سوم.

۳۲۵ ص. تهران: معرفت. ۱۳۳۷ ش.

ک دا.

۱۲۱- واله، پیترو دلا. سفرنامهٔ پیترو دلاواله (قسمت مربوط به ایران). ترجمه و شرح و

حواشی شجاع‌الدین شفا ترجمه از متن اصلی ایتالیایی با تطبیق چاپهای مختلف و نسخهٔ

خط اصلی متعلق به انجمن جغرافیایی ایتالیا. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۴۸ ش.

ک مج - ک ملی ۴۸۳ ص - ک آس.

ک دا ۴۸۳+۲۴ ص

۱۲۲/۱- وامبری، آرمینیوس. سیاحت یک درویش دروغین. ترجمه آوانس. ۴۴۰ ص. خطی. ۱۳۰۳ ق.
کتابخانه عمومی اصفهان - ک ملی نیاوران.

۱۲۲/۲- وامبری، آرمینیوس. سیاحت یک درویش دروغین. ترجمه آوانس. ۵۲۵ ص. خطی. ۱۳۰۳ ق.
کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران - ک ملی نیاوران.

۱۲۲/۳- وامبری، آرمینیوس. سیاحت یک درویش دروغین. ترجمه آوانس. ۳۰۰ ص. خطی. بی تا.
ک مج.

۱۲۲/۴- وامبری، آرمینیوس. سیاحت درویشی دروغین در خانات آسیای میانه. ترجمه فتحعلی خواجه نوریان. ۵۵۷ ص. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۳۷ ش.
ک مج - ک دا.

۱۲۲/۵- وامبری، آرمینیوس. سیاحت درویشی دروغین در خانات آسیای میانه. ترجمه فتحعلی خواجه نوریان. چاپ دوم. ۵۳۹ ص. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۴۳ ش.
ک دا.

۱۲۶- ویشارد، جان جی. بیست سال در ایران. ترجمه علی پیرنیا. ۳۷۵ ص. بی جا: نوین. ۱۳۶۳ ش.
ک دا.

۱۲۷- ویلن، آرنولد تالبوت، سر. سفرنامه‌های ویلسن یا تاریخ سیاسی و اقتصادی

جنوب غربی ایران. ترجمه و تلخیص حسین سعادت نوری. ۳۸۹ ص. تهران: عطایی. ۱۳۶۱ ش.
ک دا.

۱۲۸- ویلسن. ۱۳۶۳ ش سفرنامه ویلسون یا تاریخ سیاسی و اقتصادی جنوب غربی ایران. ترجمه حسین سعادت نوری. ۴۲۲. چاپ دوم. تهران: وحید.
ک مج-ک آس.

۱۲۹- ویلبر، دونالد. باغهای ایران و کوشکهای آن. ۲۷۵ ص. چاپ اول تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۴۸ ش.
ک آس.

۱۳۰- ویلز. ایران در یک قرن پیش. ترجمه غلامحسین قراکزلو. ۵۰۹ ص. تهران: اقبال. ۱۳۶۸ ش.
کاج.

۱۳۱- هاردینگ، آرتور، سر. خاطرات سیاسی سر آرتور هاردینگ، وزیر مختار بریتانیا در دربار ایران در عهد سلطنت مظفرالدین شاه قاجار. بی نام مترجم. بی ص. بی جا: بی نا.
بی تا.
ک قز.

۱۳۲- هالینگری، ویلیام. روزنامه سفر هیئت سرجان ملکم به دربار ایران در سالهای ۱۷۹۹ - ۱۸۰۰ - ۱۸۰۱ م. ترجمه امیر هوشنگ امینی. ۱۴۴ ص. تهران: کتابسرا. ۱۳۶۳ ش.
ک دا.

۱۳۳- همدین، سون اندرسن. کویرهای ایران. ترجمه پرویز رجبی. ۹۴۴ ص. تهران: توکا. ۱۳۵۵ ش.
ک دا.

۱۳۴- هم، لئون. سفرنامه و تاریخ لئون هم. بی نام مترجم. ۵۶۸ ص. خطی. سده ۱۴.
ک ادات - ک ملی نیاوران.

۱۳۵- هوسه فرانسوی، بابن دو. سفرنامه جنوب ایران. بی نام مترجم. ۱۷۵ ص. خطی.
آغاز سده ۱۴.
کتابخانه عمومی اصفهان - ک ملی نیاوران.

۱۳۶- یعقوبی، احمد بن ابی یعقوب، ابن واضح. البلدان. ترجمه دکتر محمد ابراهیم
آیتی. ۲۰۹ ص. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۵۶ ش.
ک آس.

۱۳۷- بیت، چارلز ادوارد. سفرنامه خراسان و سیستان. ترجمه قدرت ا... روشنی
(زغفرانلو) و مهرداد رهبری. تهران: یزدان. ۱۳۶۵ ش.
ک دا ۴۶۱ ص - ک ملی ۱+۴۶۱ ص.

فهرست کتب جانبی مربوط به سفرنامه‌های بیگانگان

- ۱- انصاف‌پور، غلامرضا. ایران و ایرانی به تحقیق در صد سفرنامه خارجی مربوط به دوران قاجار. بی. ص. تهران: زوار. ۱۳۶۳ ش. ک دا.
- ۲- بابازاده، شهلا. سفرنامه آلمانی - کتابشناسی ملی ایران. بی. ص. تهران: وزارت فرهنگ و هنر. ۱۳۵۷ ش. ک آس - ک ملی.
- ۳- بهرامی (دماوندی)، اکرم. تبریز از دیدگاه سیاحان خارجی در قرون هفدهم. ۱۷۶ ص. بی. جا: بی. نا. بی. تا. ک آس.
- ۴- پوراحمد حکتاجی، محمدتقی. فهرست توصیفی سفرنامه‌های فرانسوی موجود در کتابخانه ملی ایران. ۱۳+۲۴۴ ص. تهران: وزارت فرهنگ و هنر - کتابخانه ملی ایران. ۱۳۵۵ ش. ک دا - ک ملی ۲۴۳ ص. ک آس ۲۴۴ ص.
- ۵- جعفریان، رسول. تاریخ تشیع در ایران از آغاز تا قرن هفتم هجری. ۴۰۴ ص. تهران: مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی. بی. نا. کاج.
- ۶- شفا، شجاع‌الدین. در مورد کتابها و سفرنامه‌های موجود در کتابخانه‌های آلمان -

آلبانی - اتریش - آرژانتین - شوروی. بی. ص. بی. جا: بی. نا. بی. تا.
ک. آس.

۷- شوستر والسر، سیبلا، دکتر. ایران صفوی (از دیدگاه سفرنامه‌های اروپائیان)
(۱۷۲۲ - ۱۵۰۲). ترجمه و حواشی دکتر غلامرضا وره‌رام. ۱۶۶ ص. چاپ اول. تهران:
امیرکبیر. ۱۳۶۴ ش.
کا. آس.

۸- شیبانی، ژان رز فرانسواز. سفر اروپائیان به ایران. ترجمه ضیاء‌الدین دهشیری. تهران:
بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۵۳ ش.
ک. دا ۱۶ + ۵۱۰ ص - ک. مج - ک. ملی ۵۱۰ ص.

۹- فاروقی، فواد. سیری در سفرنامه‌ها. ۳۷۹ ص. تهران: عطایی. ۱۳۶۱ ش.
ک. دا.

۱۰- ناطق، ناصح. ایران از نگاه گوبینو. ۱۴۷ ص. تهران: بنیاد موقوفات دکتر محمود
افشار. ۱۳۶۴ ش.
ک. ملی.

۱۱- نوربخش، مسعود. مروری بر تاریخچه سفر و سیاحتگری در ایران (مسافران
تاریخ). چاپ اول ۶۶۴ ص. بی. جا: نشر جیران. ۱۳۶۴ ش.
ک. آس.

۱۲- همایون، غلامعلی. اسناد مصور اروپائیان از ایران از اوایل قرون وسطی تا اواخر
قرن هیجده. جلد اول. بی. ص. تهران: انتشارات دانشگاه تهران. ۱۳۴۸ ش.

ک دا.

۱۳- همایونفرد، محمد صادق. فهرست توصیفی سفرنامه‌ها و کتابهای تاریخی روسی موجود در کتابخانه ملی ایران. ۲۲۶ ص. تهران: کتابخانه ملی ایران. ۱۳۶۲ ش.
ک دا - ک ملی - ک آس.

۱۴- هوسه، لوئی امیل دو. سفری به ایران. مجموعه‌ای از نقاشیهای لوئی امیل دو هوسه از مناظر و مردم ایران. ۱۱۰ ص. تهران: بنیاد فرهنگ ایران. بی تا.
ک دا.

